

УДК 159.9

Геннадій Іванович ЗЕЛЕНІН,

кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземної мови
Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків)

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Проаналізовано психологічні механізми засвоєння іноземної мови. Підкреслено значення комунікативного чинника в процесі вивчення мови та недоліки абсолютизації цього фактора. Показано можливості подолання комунікативних бар'єрів.

Ключові слова: іноземна мова, комунікативні чинники, комунікативні бар'єри.

У сучасних умовах все більшого і більшого значення набувають питання вивчення іноземної мови, особливо англійської. Ця мова є міжнародною, виступає в якості провідного засобу міжкультурної та міжмовної комунікації, служить засобом конструювання глобальної ідентичності і є самим досліджуваным іноземною мовою в усьому світі. Не дивно, що в таких умовах іноземна мова як дисципліна вивчається як в школі, в коледжі, так і в вузі. Тим часом неодноразово зазначалося, що вивчають іноземну мову багато людей, а по-справжньому добре володіють нею одиниці. Не викликає сумнівів, що сучасний фахівець, що має вищу освіту, з будь якою спеціалізацією (психологічною, соціологічною, юридичною, інженерно-педагогічною) повинний володіти іноземною мовою на побутовому рівні чи на більш високому. Ключове місце в системі інтенсивного навчання займає термін «активізація» – процес, який спрямований на досягнення людиною активності і стабілізацію даного стану. У своїй споконвічній інтерпретації поняття «інтенсивність» розглядається як «напруженість», а саме: стан активності в конкретний момент часу. Воно повинно розумітися як динамізм, активна взаємодія педагогів і групи студентів, студентів один з одним, активізація процесів пізнання, ресурсів пам'яті, уваги та уваги.

Серед основних психологічних аспектів вивчення іноземної мови найбільш важливими представляються наступні: 1) мотивація і інтерес до вивчення мови; 2) активна робота пам'яті та мислення; 3) здатності до вивчення мови; 4) співвідношення мови і мовлення при вивченні; 5) мовний бар'єр.

Мотивація є домінуючим чинником у вивченні мови. Для людей, які вивчають іноземну мову, важливим мотиваційним чинником є затребуваність фахівця зі знанням іноземної мови на ринку праці. Справа в тому, що в умовах кризи жорстка конкуренція на ринку праці робить базові знання іноземної для фахівців немовного профілю вже не конкурентною перевагою, а поступово обов'язковим вимогам. Дійсно, в умовах глобалізації економіки відбувається зростання торгових і ділових контактів між країнами. Це обумовлює динамічний розвиток міжнародних фірм по всьому світу, в тому числі і в Україні, вони активно розвивають бізнес, розширюються, відкривають нові підрозділи і представництва, створюючи, таким чином, нові робочі місця. Робота в таких фірмах, як правило, більш перспективна для фахівця, як з фінансової, так і з кар'єрних точки зору, у той же час вона висуває більше вимог щодо володіння мовою. Володіння співробітників іноземною мовою є важливим фактором для економічної конкурентоспроможності організації, тобто є частиною її інтелектуального капіталу.

Незважаючи на очевидність наведених вище аргументів, багато людей, добре почавши вивчати мову, все ж не доводять справу до кінця. Для цього потрібні певні вольові зусилля, які в розрахунок зазвичай не бралися. Ще однією особливістю володіння іноземною мовою є те, що в повсякденному житті, воно не здається необхідним. Дійсно, якщо вся інформація використовується на рівні державної мови, якщо ти знаходишся в рідній мовному середовищі і комфортно відчуваєш себе в ній, то потрібні вольові зусилля, щоб створювати собі штучну іншомовну середу.

Треба зазначити, що постійна практика вивчення мови є запорукою успіху. Навіть фахівці в області іноземної мови визнаються, що відчувають себе дещо невпевнено, якщо пару місяців не практикуються, немов спортсмен, що розгубив форму.

Вживання мови на заняттях не повинне бути вельми відірване від реальних комунікативних ситуацій соціальної взаємодії. Таке навчання від мови до мовлення називається комунікативним, тобто відбувається на основі комунікації. При такому навчанні мова не є самоціллю, а виступає як засіб отримання і передачі інформації та мислення [1; 3].

При комунікативному вивченні іноземної мови об'єктом формування є не тільки конкретні знання, вміння і навички, а й комунікативна компетенція, що дозволяє людині ефективно взаємодіяти в ситуаціях мовного спілкування іноземною мовою. Вона трактується Радою Європи як єдність, що складається з декількох складових, або компетенцій. Комунікативна методика не позбавлена недоліків, основним з яких є можливість її реалізації тільки при досить великій кількості мовної практики, тобто при частих заняттях.

Проте, в сучасних умовах, коли все більше наших громадян вступає в комунікацію з носіями іноземної мови вільно говорять на неї, важливість мовної практики не піддається сумніву. Її ніщо не може замінити для подолання, так званого мовного або комунікативного бар'єру, тобто психологічної боязні говорити іноземною мовою.

Мовні бар'єри – це те, що найчастіше заважає дорослій людині успішно оволодівати іноземною мовою, причому вони можуть бути як внутрішні, так і зовнішні. Зовнішні бар'єри – об'єктивні, виникають перед людиною незалежно від її бажання, вони пов'язані з умовами вивчення мови, залежать від її викладача, що використовує певну методику. Внутрішні бар'єри – суб'єктивні, їх подолати складніше, оскільки вони породжуються індивідуально-психологічними особливостями студента. Найперший і основний бар'єр, який необхідно подолати, приступаючи до освоєння іноземних мов, полягає в подоланні початкового страху перед таким складним, здавалося б, завданням. Як правило, такі бар'єри виникають у людей, які починають вивчати іноземну мову дорослими. Цей страх може бути пов'язаний, наприклад, з можливістю невдачі і втратою віри в самого себе. Основна боязнь під час розмови іноземною мовою у багатьох людей – це як і раніше боязнь зробити граматичну помилку. У цьому сенсі потрібно відійти від граматико-перекладної системи, де на чільне місце ставилася формальна правильність, а не комунікативна цінність фрази. Для вирішення цієї проблеми необхідно, щоб вивчення іноземної мови в нашій країні відбувалось на комунікативній основі, і було орієнтоване на реальне повсякденне спілкування, яке має на увазі обмін не тільки інформацією за допомогою мови, але ще і емоціями. Це досить складно здійснити практично, оскільки таке спілкування має на увазі розкутість і орієнтацію на сам процес, на отримання задоволення від нього. Наші студенти та педагоги в освітніх установах загнані в рамки стандартів і програм, що по суті має на увазі орієнтацію на певний результат, який до того ж ще не завжди досягається. У зв'язку з цим неможливо недооцінювати важливість психологічного компонента в даному навчальному процесі. Іноземна мова як навчальна дисципліна дуже специфічна, саме з нею пов'язані всі науки і всі області людського знання, так як без мови не може бути знання. Саме тому спостерігається великий вплив вивчення мови на особистісний, інтелектуальний і культурний розвиток людини, що тільки зайвий раз підкреслює важливу роль психології в даному процесі.

Список бібліографічних посилань

1. Бочарова С. П. Психология и память. Теория и практика для обучения и работы. Харьков: Гуманитарный центр, 2007. 384 с.
2. Зеленін Г. І. Когнітивні механізми засвоєння іншомовних текстів як чинник розвитку професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.03. Харків, 2009. 20 с.
3. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку. М.: Рус. яз., 1989. 219 с.

Одержано 10.02.2017

Проанализированы психологические механизмы усвоения иностранного языка. Подчеркнуто значение коммуникативного фактора в процессе изучения языка и недостатки абсолютизации этого фактора. Показаны возможности преодоления коммуникативных барьеров.

Ключевые слова: *иностранный язык, коммуникативные факторы, коммуникативные барьеры.*